

DORU CIUCESCU

**GULAGUL
DIN UMBRA
PALMIERILOR
(EDIȚIE ADĂUGITĂ ȘI REVIZUITĂ)**

CUPRINS

ARGUMENT. Șaptezeci și... de ani
de Gulag în Europa / 5

PROLOG. "A mai apărut o
grădiniță-n"... Casablanca / 10

PARTEA I-A. Locatarii casei "Gulag"
din Casablanca / 20

CAPITOLUL I. Un protejat al Direcției de
Informații Externe (D.I.E.),
nativ din Cernătești
de Buzău, cu strămoșii
plătitori de vinărici / 20

CAPITOLUL II. Un bucureștean cu părinți
voluntari în Brigăzile
Internaționale, care au
participat la Războiul
Civil din Spania / 36

CAPITOLUL III. Un colaborator, prin
amenințarea cu moartea,
al Comitetului de Stat
al Securității (K.G.B.),
un admirator moscovit
al "rebelului sovietic"
Vladimir Vâsoțki / 79

CAPITOLUL IV. Un sofioț cu strămoși
valahi, un colaborator,
la recomandarea
clarvăzătoarei oarbe
Vanga, al Securității
de Stat (D.S.),
un cititor fervent al
viitorului disident
Gheorghi Makarov / 105

CAPITOLUL V. Un budapestan cu
strămoși români,
rănit de glonț în timpul
revoluției anticomuniste
ungare din 1956 / 166

CAPITOLUL VI. Un varșovian cu origini
parțial române, ai cărui
părinții au fost
mitraliați în timpul revoltei
anticomuniste de la
Poznan din 1956 / 216

CAPITOLUL VII. Un cehoslovac accidentat
de un tanc sovietic în
timpul Primăverii de la
Praga, fiul unei
colaboratoare a lui
Mihail Moruzov,
șeful Serviciului Secret
de Informații / 285

CAPITOLUL VIII. Un berlinez cu bunici
din Banat, al cărui tată
a fost ucis cu patul
puștii în timpul revoltei
anticomuniste est-germane
din 1953 / 367

PARTEA A II-A. Începutul sfârșitului
în casa "Gualag"
din Casablanca / 448

CAPITOLUL IX. Sindromul ferestrei sparte
în casa "Gualag"
din Casablanca / 448

PARTEA A III-A. Zile memorabile ale
Toamnei Națiunilor
în casa "Gualag"
din Casablanca / 586

CAPITOLUL X. 19 august 1989, când
Tadeusz Mazowiecki,
activist al sindicatului liber
"Solidaritatea", a fost numit
prim-ministru / 586

CAPITOLUL XI. 23 octombrie 1989, când
s-a înlocuit denumirea de
Republica Populară Ungară
cu Republica Ungaria / 599

CAPITOLUL XII. 9 și 10 noiembrie 1989,
când a căzut
Zidul Berlinului,
respectiv, Todor Jivkov
a demisionat / 614

CAPITOLUL XIII. 28 noiembrie 1989, când
Partidul Comunist
din Cehoslovacia
a renunțat la "poziția
"conducătoare" / 627

CAPITOLUL XIV. 3 decembrie 1989, când
s-a încheiat summitul
de la Malta dintre
președinții
Bush și Gorbaciov / 642

CAPITOLUL XV. 25 decembrie 1989, când
Nicolae și Elena Ceaușescu
au fost judecați
și împușcați / 658

EPILOG. 26 decembrie 1991,
când U.R.S.S. s-a destrămat / 714

PARTEA I-A

Locatarii casei "Gulag" din Casablanca

CAPITOLUL I

Un protejat al Direcției de Informații Externe, nativ din Cernătești de Buzău, cu strămoșii plătitori de vinărici

Așa cum primii români intrați pe tancurile Armatei Roșii în România, viitoare extensie a Gulagului sovietic, au fost preferații K.G.B.-ului din "facțiunea Pauker" și din divizia "Tudor Vladimirescu", tot așa, primul care a pășit în ceea ce va deveni notorie pentru locuitorii din Casablanca sub denumirea de casa Gulag a fost un protejat al Direcției de Informații Externe cu sediul la București.

Oprea Vinărici, căci despre el este vorba, a fost repartizat ("affecté") profesor la o școală din Casablanca. Dacă, inițial, el a fost respins la interviul cu reprezentanții ministerului de resort marocan, ulterior, a ajuns din nou pe lista ministerului român partener, în locul titularului de drept, care... "s-a îmbolnăvit de pașaportită", așa cum se spunea celor cărora nu li se elibera pașaportul din motive oculte, inaccesibile oamenilor de rând. Iar dacă aceștia aveau tupeul să ceară

explicații, oficial, privind rațiunea acestei nedreptăți, atunci "pașaportita" lor devenea cronică. Aceasta era manevra stalinoidă, prin care nomenclatura, șefii din P.C.R. (de fapt, acronimul de la Pile-Cunoștințe-Relații), administrație și Securitate își promovau favoriții lor. Printre aceștia plecau în străinătate și oameni de rând, profesioniști de elită, doar dacă mai rămâneau locuri disponibile.

Născut în satul Cernătești pe 9 mai 1949 într-o veche familie de podgoreni, Oprea Vinărici a fost cel mai mic din cei 12 frați, și ultimul, deoarece tatăl lui, Văsai Vinărici, a hotărât să "oprească" nașterile progeniturilor lui, de unde și prenumele dat mezinului. În izolarea Gulagului impusă de sovietici prin Cortina de Fier, părinții lui au aflat mult mai târziu, abia peste patru decenii, că în ziua aceea ministrul afacerilor externe al Franței, Robert Schumann, a rostit declarația care a stat la baza formării Uniunii Europene. Ceea ce aflaseră ei în acele vremuri tulburi și devenise la ordinea zilei era faptul că începuse, ca urmare a Plenarei din 3-5 martie 1949 a Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român, colectivizarea, termen de inspirație rusească, prin care țăranii erau obligați să-și pună în comun pământul și mijloacele de producție în cadrul unor structuri organizatorice denumite inițial Gospodării Agricole Colective (G.A.C.) și apoi Cooperative Agricole de Producție

Cernătești este un sat atestat documentar încă din 31 iulie 1487: un hrisov semnat de Vlad Călugărul, domnul Țării Românești, a dat dreptul Mănăstirii Snagov de a lua "zeciuială (...) din vinul din satul Cernătești". Vinăriciul este întărit și de alte documente. În 1532, domnitorul Vlad Înecatul a menționat: "să ia călugării întreg vinăriciul din dealul Cernătești". Stolnicul Constantin Cantacuzino a tipărit în 1700 la Padova o hartă în care este consemnat Cernătești ca fiind printre "dealurile unde se fac vinuri bune". Vinul de Cernătești este pomenit și de Nicolae Filimon în "Ciocoi vechi și noi", ca fiind "un vin voinic (...), îmbătrânit în butelci, la întuneric".

Vinărici a fost o poreclă dată celor care dădeau o "vadră din zece" de vin domnitorilor sau călugărilor, poreclă transformată, încet, încet, în nume propriu. La început numeroase familii purtau acest nume, dar, după 29 decembrie 1863, când a fost votată Legea secularizării averilor mănăstirești din timpul domniei lui Cuza Vodă, numărul lor a scăzut continuu. Paradoxal, în ajunul reformei agrare legiferate de guvernul Petru Groza pe 22 martie 1945, singura familie din satul Cernătești care purta numele Vinărici nu avea podgorie, ci numai o mie de metri pătrați de teren

intravilan, familie formată din lucrători cu brațele. Abia după aceea, ei au fost împroprietăriți cu o jumătate de pogon de vie pe dealul Cernătești. Văsâi Vinărici denumea, în glumă, vinul produs de el, ca fiind vin de "Maitoarnă". Locuiau chiar la marginea pădurii, care acoperea ca o cușmă dealul Muchea Săpocii, în contact frecvent cu veverițe jucăușe și mistreți înfomețați. Casa lor a fost construită în prima parte a perioadei interbelice, în stil tradițional, din paiantă cu acoperiș din șindrilă. În acea vreme se obișnuia ca fațada să aibă o prispă înaltă, iar ușa principală să fie încadrată de un foișor cu stâlpi din lemn sculptat – singur element decorativ. Sub scară, lateral, se afla ușa gârliciului din care se intra, printr-o altă ușă, în pivniță. Pardoseala era din amestec denumit "lipeală", făcut din lut și balebă de cal, peste care se puneau preșuri. Tavanul era din scânduri cu grinzi aparente. Pe ușa principală se intra în "casa mare" - un hol și două camere, care erau doar pentru musafiri sau pentru gazde, dar numai când... ieșeau cu picioarele înainte. Din hol, pe la celălalt capăt, se intra într-un șir de cămăruțe, denumite popular chilii: o bucătărie centrală și două dormitoare la fiecare capăt. Sobe erau din cărămidă, iar paturile cu saltele din paie, perne din puf de gâscă și pături din lână mițoasă - "straie".

De pe prispă se vedea ca în palmă Slănicul, un pârâu cu apă sărată, cu albia plină

de pietre aduse de la munte, pătate cu albul depunerilor de sare, care, în dreptul localității Săpoca, se varsă în râul Buzău. Dincolo de cursul de apă, orizontul era obturat de dealul Cernătești, cu poalele abrupte, împădurite și platoul din vârf predominant viticol. Norișori de praf gălbui indicau traseul unor căruțe pe drumul de țară, neamenajat nici măcar cu pietriș, care duce la Buzău.

Fratele cel mai mare, Velcea, a fost primul care s-a lăsat de ocupația tradițională a familiei. Născut pe 31 ianuarie 1937, când 31 de oameni au fost executați în Uniunea Sovietică pentru "troțkism", a făcut patru clase primare la școala din Cernătești, în condițiile grele, de foamete, ale războiului. A văzut soldații germani, care – lucru nemaipomenit – se spălau pe dinți cu periuța. Aproape nu exista zi în care, la ora prânzului, să nu meargă, ca mulți alți copii din sat, la cele câteva case boierești, unde trupele germane erau încartiruite, pentru a cerși ciocolată. "Bitte, schokolade!", învățaseră ei să spună în limba "fritzilor". Și soldații le dădeau din rația lor zilnică de alimente, gândindu-se, poate, la copiii lor de acasă. Velcea se simțea în culmea fericirii, i se părea că bucătica primită venea din rai, chiar dacă nu era mai mare decât unghia de la degetul mic, pentru a

satisface cererea numeroșilor prichindei. Cu toate acestea el nu îi iubea pe nemți, îi invidia, cum avea ciudă pe toți cei care agonisiseră ceva în viață. Din perioada războiului a învățat să se lupte pentru un blid de mâncare. Părinții nu aveau mare lucru să pună pe masă. Mâncarea principală era mămăliga tăiată cu sfoara printr-o tehnică specială, de jos în sus, la care se adăuga fasole: ciorbă de fasole acrită cu prune verzi, murate, și "fasole așa", adică un fel de mâncărică de fasole cu bucățele de șorici pentru ai drege gustul. Dacă primea un ou era sărbătoare. A învățat de mic să fure din avutul altora. Se urca pe furiș în cireșii, prunii, merii, corcodușii, chiar și în duzii vecinilor. Seara se strecura prin lăstăriș pe cărări numai de el știute până pe coama dealului Cernătești și își umfla burta cu struguri. În sărăcia lor, părinții l-au dat copil de trupă la o unitate de securitate din Buzău. Avea doar 11 ani. Acolo a făcut școala vieții, de supraviețuire. În garnizoană a primit o educație cazonă, de luptă până la sacrificiul suprem pentru "apărarea cuceririlor proletariatului". S-a remarcat pentru abnegația cu care îi bătea pe țăranii care nu se lăsau "colectivizați". Datorită dosarului bun pe care îl avea - origine sănătoasă, fiu de țăran, fără carte prea multă, creier odihnit, "nespurcat" de propaganda burgheză, el a fost admis la o școală de ofițeri de securitate, pe băncile căreia a stat și Dumitru Mazilu, viitorul

revoluționar. Având o minte ageră a fost repartizat la Direcția de Informații Externe, unde s-a ocupat de disidenții regimului. Și s-a descurcat foarte bine, a fost avansat la excepțional până la gradul de general, cum spunea el, "general de treizeci de mii de lei pe lună" (când un profesor de liceu avea un salariu de circa o mie de lei), deoarece, așa cum îi plăcea lui să se laude, a identificat în spatele fiecărui disident al regimului comunist o "agentură" străină. Ceaușescu avea o grijă deosebită pentru cei de la Securitate, care îi asigurau stilul de conducere brutal, dictatorial. Din poziția pe care o deținea, Velcea și-a ajutat toți frații și surorile ca să ajungă la oraș, unde să-și găsească un loc de muncă, să ducă un trai mai bun. După 22 decembrie 1989, ajuns pensionar cu pensie... de pensie, "nesimțită" după unii, le spunea fraților ori de câte ori se întâlneau: "V-am adus în buricul târgului de la țară, pe unde înainte treceau numai căruțe și acum cel mult mașini «second hand»". În virtutea acestei "cărți de vizită", el a intervenit și în cazul lui Oprea, pentru ca fratele lui să lucreze în Maroc.

De recrutarea și selecția profesorilor s-a ocupat Institutul Român de Consultanță ("Romconsult") cu sediul în București, strada Matei Millo, unde a avut loc și interviul cu

reprezentanții ministerului învățământului marocan. Era într-o dimineață însorită de început de august, care anunța o zi de București torid, când Oprea Vinărici a ajuns în Gara de Nord, venind de la Buzău. În ciuda tinereții "de douăzeci de ani", el se simțea foarte obosit. În tren a repetat neconținut cele aproape o duzină de răspunsuri în franceză pe care i le tradusesse un profesor de specialitate, dar care se încăpăținau să nu îi intre în cap: "Mă numesc Oprea Vinărici. Sunt profesor de fizică. M-am născut în anul 1949. Locuiesc în Buzău. Sunt căsătorit din perioada studenției. Pe soție o cheamă Zoia. Am doi copii gemeni: Ilici și Iosif. Mi-ar plăcea să fiu însoțit de toată familia pe durata contractului. Doresc să merg în Maroc, deoarece am auzit că este o țară foarte frumoasă, iar regele Hassan II este foarte iubit de popor. Prefer să lucrez la Casablanca, deoarece îmi place să văd vapoare." A făcut în școală limbile franceză și rusă, dar niciuna nu s-a prins de el. Mai era și mentalitatea indusă de propaganda vremii că cine dorește să învețe o limbă modernă, mai ales engleza, are devieri mic-burghize și, evident, dorește să emigreze în Occident.

A ieșit din gară pe la coloane, pentru a lua troleibuzul 96. În sens invers treceau oameni trăgând saci cu pâine, navetiști ieșiți din schimbul de noapte sau veniți special să se aprovizioneze în Capitală de la zeci de kilometri distanță – realitatea diurnă a acelor

vremuri; toate județele erau obligate, din puținul lor, să contribuie cu produse alimentare la așa-numitul "fond de stat", de fapt, magazinele din București. "Cârmaciul" se gândea că, dacă s-ar produce o revoltă populară, ea să nu apară în apropiere de el, ci la o depărtare cât mai mare, cum s-a și întâmplat: la Motru, pe 19 noiembrie 1981 (când minerii au... întrebat : "Ceașescu, P.C.R., pâinea noastră unde e?"), la Brașov, pe 15 noiembrie 1987 (când muncitorii de la Uzina de Camioane "Steagul Roșu" au strigat: "Jos Ceașescu, jos comunismul!"), și la Timișoara, pe 17 decembrie 1989 (când din ordinul dictatorului s-a tras cu gloanțe de război în manifestații, care au scandat: "De aici, din Timișoara, revoluție în toată țara!", gloanțe care s-au întors, efect de bumerang, în piepturile sinistrului cuplu).

De la gară, Oprea a luat troleibuzul dorit pentru a ajunge la Piața Universității. În interior, înghesuiala tipică, sardele la conservă, a mijloacelor de transport public din anii aceia (un fel de "trenurile morții" ale pogromului de la Iași de pe 27 iunie 1941, comandat de un alt dictator român – Ion Antonescu), la care cu greu făceau față oamenii viguroși, darămite bătrânii, gravidele sau handicapații. În nări persistau mirosuri grele de oameni întăriți de dimineată pentru muncă fizică grea cu "tării" (artizanale din materii prime dintre cele mai dubioase, chiar și

din pufoaică introdusă în gunoi de grajd), de săpunuri de casă, obținute din grăsime de porc și sodă caustică (săpunurile fine erau cu ciubote roșii, intrând în categoria "din pachet" primit din străinătate), de transpirație scursă pe piele spălată cu apă rece (apa caldă era un lux). În urechi intrau sudălmii de oameni nervoși, în căutare de mâncare și medicamente, supuși, în plus, disconfortului din troleibuz. Contactul interpersonal de mare presiune datorat înghesuiei făcea simțită orice cută a îmbrăcăminte subțiri, de vară; unele doamne, prinse la strâmtoare, își doreau chiar extirparea unor... organe ale unora, care profitau de situație, cu figuri imperturbabile, de nevinovați. Și poate chiar așa era, doar ei nu erau de lemn, ci din carne și oase.

Oprea, cu gândul la interviul de angajare, nu s-a înscris rapid în rândul celor care urcau, găsind un loc pe scara troleibuzului, la aer, gata-gată să cadă. Norocul lui a fost că a făcut sport în adolescență și că era îmbrăcat ușor, doar în pantaloni de doc și cămașă cu mâneci scurte. Cu mâna dreaptă se ținea de ușa deschisă, iar cu cealaltă a băjbăit un punct de sprijin, dar nu a găsit, așa că a prins de mijloc persoana din fața lui, o tânără și ea îmbrăcată lejer, cu o rochie scurtă, înflorată ("deflorată", cum spuneau, în glumă, studenții), din mătase artificială. Scopul scuză mijlocele! Tânăra nici nu s-a sinchisit; și ea prinsese de mijloc un bărbat din fața ei.